

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 25

ASIA:

Wienissä olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Talas

Budapestissä 19/2 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Budapestissä, 20 p:nä helmikuuta 1937.

N:o 531.

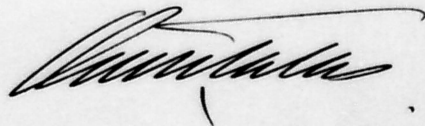
ULKOASIAINMINISTERIÖ		
3 / 345 Pal. 1137.		
23/2.37	5	L/12
AFRIKA	EUROPA	ASIA
	5	C25

Herra Ministeri,

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra
Ministeri, Wienin-lähetystön raportin
n:o 1, jonka nimikkeenä on:

Kuninkuuskysymys Itävallassa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

Rudolf Holsti.

Helsinki.

W I E N I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Budapestissä 19 p:nä helmi kuuta 19 37. 3 / 345 Polk. 137

Asia: Kuninkuuskysymys Itävallassa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
22/2-37	138	L.M.
ASIA	OSASTO	ASIA
5	C 25	

SCHUSCHNIGGIN suuri puhe t.k:n 14 p:nä on jälleen vi-
rittänyt eloon kysymyksen kuninkuuden palauttamisesta Itäval-
lassa. Eräät sanomalehdet Suomessakin ovat jo rientäneet il-
moittamaan että Itävallassa piakkoin toimitetaan kansanäänestys
asiassa. Lienee sentähden syytä käsitellä millä kannalla tämä
kysymys tällä kertaa Itävallassa on.

Kuninkuuden palauttamisesta lausui SCHUSCHNIGG seuraavaa.
Ainoastaan Itävallan kansa on oikeutettu päättämään Itävallas-
sa voimassaolevasta valtiomuodosta ja, jos on tarpeen, on Itä-
vallan johdon asia kutua Itävallan kansa päättämään maan val-
tiomuodosta.

On vallan luonnollista, ettei Itävallan liittokansleri
julkisessa puheessa voi sanoa muuta kuin että kysymys valtio-
muodosta on sisällinen kysymys, josta ainoastaan Itävallan kan-
sa on oikeutettu päättämään. Mutta kanslerin sanoista huoli-
matta pysyy tosiasiana että Itävallan, kysymyksessä maan valtio-
muodosta, täytyy hyvinkin tarkoin ottaa huomioon naapurivaltioit-
ten mielipiteitä. Ja naapurivaltioista tuskin yksikään haluaa
kuninkuuden palauttamista Itävallassa.

Saksa näkee kuninkuuden palauttamisessa pahan esteen
Anschlussille, tarkoitettakoon tällä sitten joko varsinaista

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

valtiollista Anschlussia tahi Anschlussia siinä muodossa että Itävallassakin kansallissosialismi pääsee vallalle. Italia sitä vastustaa, koska kuninkaan johtamaa Itävaltaa olisi vaikeampi pitää Italian talutusnuorassa ja koska status quon säilyttäminen Itävallassa on miltei pääedellytys Saksan ja Italian ystävyuden säilymiselle ja myöskin edellytys Italian ja Jugoslavian suhteitten kehittymiselle edelleen ystävälliseen suuntaan. Pienen ententen kannasta on kuulunut erilaisia mielipiteitä. On väitetty että Tšekkoslovakia olisi valmis -- Anschlussin pelosta -- hyväksymään kuninkuuden palauttamisen, mutta että Jugoslavian ja Rumania sitä vastustavat. Tiedustelin äskettäin asiaa jugoslavialaiselta lähettiläältä ja hän vakuutti empimättä, ettei ole pienintäkään erimielisyyttä tässä kysymyksessä pienen ententen valtioiden kesken. Jugoslavia, sanoi hän, vastustaa ehdottomasti kuninkuuden palauttamista, koska tämä voisi vaikuttaa hyvinkin epäedullisesti Kroatian väestöön ja herättää siinä halua liittyä jälleen Itävaltaan. Rumanialle kysymys ei ole yhtä tärkeä, mutta kuninkuuden palauttamisen Itävallassa voisi johtaa myöskin sen palauttamiseen Unkarissa ja tällä olisi sama vaikutus Siebenbürgenin väestöön kuin kuninkuuden palauttamisella Itävallassa Kroatian väestöön. Tšekkoslovakialla ei ole tällaisia epäilyksiä ja siitä onkin saattanut aiheutua käsitys, ettei Tšekkoslovakia yhtä jyrkästi vastustaisi kuninkuuden palauttamista, varsinkin kun Anschlussin estäminen on Tšekkoslovakialle suorastaan

elinkysymys ja kuninkuus Itävallassa muodostuisi varmasti esteeksi Anschlussille. Mutta Jugoslavian lähettiläs vakuutti kuitenkin että Tšekkoslovakiakin yhtä jyrkästi vastustaa kuninkuuden palauttamista.

Unkarin suhdetta kysymykseen täytyy minun käsitellä hiukan laajemmin.

Unkarissa kysymystä ei arvostella itävaltalaisena kysymyksenä, vaan pikemminkin kysymyksenä, joka on läheisessä yhteydessä kuninkuuden palauttamisen kanssa Unkarissa. Mikäli Unkarissa ei haluta kuninkuuden palauttamista, sikäli pelätään kuninkuuden palauttamista Itävallassakin. Kieltämätön tosiasia on että Unkarissa on paljon legitimistejä sekä hallituspuolueessa että vastustuspuolueessa, mutta suuri osa heistä on vaan periaatteellisesti kuninkuuden palauttamisen puolella. He eivät katso kysymyksen positiivista ratkaisua tällä haavaa onnelliseksi. Unkarissa ei ainakaan haluta heittäytyä valtiolisiin seikkailuihin kuninkaan saamiseksi. Kuninkuus on jälleen toteutettava vasta sitten kun kansainvälinen tilanne on muuttunut siten, että kuningas tuo mukanaan Trianonin rauhansopimuksen tarkistuksen.

Tämä on Unkarin kansan valtavan enemmistön kanta kuningaskysymyksessä.

Mutta toisiakin mielipiteitä esitetään. Niinpä äskettäin eräässä täytevaalissa eduskuntaan kreivi Csekonics sanoi, että hänen mielestensä hallituksen tärkein tehtävä ulkopoli-

tiikan alalla on toimia niin, että kuningas voi tulla kotiin ja että Unkari ja Itävalta yhtyvät personaaliunioonin, koska siten syntyisi suurempi taloudellinen alue, jossa helpommin voidaan hankkia asukkaalle hyviä elineh-toja kuin tyypistetyssä Unkarissa.

Voidaan siis todeta, että Itävallan kaikki naapurit - Tšekkoslovakiaa ehkä lukuunottamatta - vastustavat kuninkuuden palauttamista Itävaltaan. Ja kun SCHUSCHNIGG samassa puheessaan vakuutti, että Itävalta ei voi harrastaa mitään seikkailupolitiikkaa, niin kysymys kuninkuuden palauttamisesta Itävallassa tuskin tulee ajankohtaiseksi, ennenkuin Itävallan ja sen naapureitten suhteet tuntuvasti muuttuvat. Mutta nykyisinä aikoina ei kukaan voi mennä takuuseen kansainvälisen politiikan status quon säilymisestä.

Jos SCHUSCHNIGG olisi ollut oikeassa väittäessään, että kysymys kuninkuuden palauttamisesta olisi itävaltalainen sisäinen kysymys, niin pidän mahdollisena, että kuninkuus piankin voitaisiin palauttaa. On tosin hyvin vaikeata päästä selville niistä henkisistä virtauksista, jotka nykyään Itävallassa vallitsevat, kun sanomalehdet eivät saa vapaasti kirjoittaa ja kun mitään vaaleja ei ole toimitettu. Mutta tiedetään, että katoolilaisuuden johtava mies Itävallassa, kardinaali INNITZER, on kuninkuuden palauttamisen innokas kannattaja ja hänellä on katoolilaisiin valtava vaikutus. Ehkä vieläkin tärkeämpi on se yleinen tyytymättömyys, joka maassa vallitsee nykyiseen hallitussuuntaan.

SCHUSCHNIGGIN hallituksen aikana ovat olosuhteet Itäval-
lassa huomattavasti parantuneet, mutta siitä huolimatta voi
helposti todeta kuinka tyytymättömyys hänen hallitukseensa
yhä vaan kasvaa. Se epävapauden tila, jossa Itävallan kansa
nykyään elää, vaikuttaa että useimmat toivovat jotain muu-
tosta ja uskovat että olot senkautta paranisivat. Jos
siis todella kansanäänestys pantaisiin toimeen, niin ei
ole lainkaan mahdotonta, että kuninkuusajatus saisi suuren-
kin enemmistön.

Mutta toistaiseksi vielä Itävallan kuninkuuskysymys
on kansainvälinen kysymys, jonka ratkaisu siirtynee tule-
vaisuuteen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 25

ASIA: _____

Ministeriön olevan lähetyksen raportti n:o 2.

Ministeriön Talas

Budapestissä, 5/5 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 320.

Budapestissä, 5 päivänä toukokuuta

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
10/346 Sal. 1937.		
11/5-37		
5	C25	

Herra Ministeri,

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra
Ministeri, Wienin-lähetystön raportin
n:o 2, jonka nimikkeenä on:

Tilanne Itävallassa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasianministeri

Rudolf Holsti,

Budapest.

W i e n i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.....

Budapesti ssa 5 p:nä touko kuuta 1937.

Asia: Tilanne Itävallassa.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
10/346 Sal. -37		
11/5-37		
UUSIA	UUSIO	UUSIA
5	C25	

Oleskellessani Wienissä herätti heti huomiotani se kasvava tyytymättömyys, mikä maassa vallitsee. Kun puhuttelee henkilöitä, jotka eivät kiinteästi ole liittyneet joihinkin n.s. entisiin puolueisiin, niin huomaa, että he ovat tyytymättömiä yleensä kaikkeen. Tämä on sitäkin ihmeellisempää, koska taloudellinen tilanne maassa on huomattavasti parantunut. Matkailuliikenne on vilkastunut siihen määrin, että hotellit jo ovat päässeet miltei samoihin tuloksiin kuin aikaisemmin hyvinä aikoina. Osittain tämän kautta ja osittain taloudellisen tilanteen parantumisen johdosta yleensä on työttömyyskin vähentynyt. Mutta taloudellisen eheytyksen oireisiin ei ilmeisesti luoteta. Itävalta on niin kauan ollut toivottomuuden partaalla, ettei enää uskalleta luottaa valoisampien aikojen tuloon.

Luonnollista on, että tällaisissa olosuhteissa tyytymättömyys hallitukseen pysyy suurena. Schuschnigg'in hallitus ei koskaan ole nauttinut yleisempää kannatusta. Se pysyy pystyssä vain, koska ei kukaan kykene sitä kaatamaan, ja niin kauan kuin Italia tukee sitä. Itävallan itsenäisyyden kuuluisa loukkaamattomuus, josta Schuschnigg ja hänen valtiolliset ystävänsä

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

puhuvat puhumasta päästyänsä, esiintyy selvimmin siinä, että Itävalta vain rajoitetussa määrin saa määrätä omasta hallituksesta.

J o s Itävallan itsenäisyys todella olisi taattu, niin maa jo aikoja sitten olisi jälleen ollut puolueitten voimamittelyn kohteena. Mutta tietoisuus siitä, että Italia ja Saksa heti julkisestikin sekaantuisivat maan asioihin, jos levottomuuksia syntyisi, säilyttää ulkonaisesti rauhan.

Mutta sillä välin kansallissosialistit ja kommunistit jatkavat kiihoitustansa. Edelliset verrattain julkisesti, jälkimäiset täysin salassa. Wienissä sanotaan kommunismin levinneen hyvinkin laajalti. Varvoja tietoja tästä luonnollisesti ei voi saada. Mahdotonta ei ole että puheet kommunismin leviämisestä perustuvat pääasiassa kansallissosialistien väitteisiin, jotka kommunismin pelolla tahtovat saada lisäkannattajia omille aatteilleen.

Harvassa maassa sisä- ja ulkopoliittikka ovat niin läheisessä vuorovaikutuksessa kuin Itävallassa. Esimerkiksi kysymys kuninkuuden palauttamisesta. Olen jo aikasemmassa raportissani huomauttanut että sanottu kysymys todellisuudessa luonteeltaan on ulkopoliittinen. Tämän myönsi minulle jokseenkin avomielisesti Itävallan todellinen ulkoasiainministeri, valtiosihteeri SCHMIDT. Puhuessamme kuninkuuskysymyksestä sanoi hän: "Kysymys on luonnollisesti täysin sisällinen kysymys, mutta yhtä luonnollista on toiselta puolen, että meidän on huolehdittava siitä, että naapurimaittemme hallitukset seuruse-

televat kuninkaamme kanssa."

Itävallan kansalaisten suhtautuminen kuninkuuskysymykseen riippuu niinkään pääasiallisesti heidän ulkopoliittisesta kannastaan. Kansallissosialistit, joitten maailmankatsomukselle monarkian periaate ei ole vieras, ovat yksimielisesti kuninkuuden palauttamista vastaan, koska kuningas muodostaisi "Anschlussin" pahimman esteen. Sosialistit ja tasavaltalaiset taasen kannattavat juuri samasta syystä kuninkaan tuloa.

Kuninkuuskysymyksen johdosta on mieliala entistä enemmän kääntynyt Italiaa vastaan. Olen jo aikaisemmissa raporteissani huomauttanut, että Itävallan kansa ei suhtaudu ystävällisesti Italiaan. Kun nyt lisäksi Italia on ilmoittanut jyrkästi vastustavansa kuninkaan palaamista, johtuu siitä, että tämän aatteen kannattajat yhä enemmän kääntyvät Italiaa vastaan. Väitetään SCHUSCHNIGG'in puheeseen kansanäänestyksen mahdollisuudesta kuningaskysymyksessä vakuutettuna siitä, että Italia edelleen olisi kuninkaan palaamisen puolella. Hänelle itselleen olisi ollut yllätys Italian heti puheen jälkeen ilmitullut kielteinen suhtautuminen kysymykseen.

Italian muuttunut kanta johtui luonnollisesti Italian ja Saksan läheisestä ystävyydestä. Tästä taasen tehdään Itävallassa johtopäätös, ettei Italia enää pidäkään välttämättömänä estää saksalaisia saapumasta Brennerin rajalle. Yhä yleisemmin kuulee lausuttavan ettei Italia kovan tul-

len ryhtyisikään Itävallan itsenäisyyttä puolustamaan.

Tämä käsitys tuottaa itävaltalaisille sitäkin enemmän pelon aihetta, koska Itävallan ja Saksan välien suhde taasen on ilmeisesti huonontunut. Tämän huomaa jo helposti virallisen Reichspostinkin suhtautumisesta Saksaan ja sen myönsi minulle vallan avomielisesti Saksan lähettiläs v. PAPAN, joka tosin väitti välien huonontumisen johtuvan yksinomaan itävaltalaisten kasvavasta epäluulosta Saksa^{x/} kohtaan.

Sanotaan SCHUSCHNIGG'in Venetsiassa saaneen MUSSO-LINI^{x/}ilta suoranaisen kehoituksen toimia ystävällisempien suhteitten aikaansaamiseksi Saksan kanssa jopa kehoituksen ottaa hallitukseensa kansallissosialisteja. Viimeksi mainittua kehoitusta SCHUSCHNIGG'in käy kuitenkin jokseenkin mahdottomaksi noudattaa, sillä se merkitsisi tosiasiallisesti val^{x/}lan luovuttamista kansallissosialisteille. Itävallan ja Saksan välien huononemista koetettiin vähän peittää liittopresidentti MIKLAS'in käydessä Budapestissä. Herätti huomiota, että molempain maitten päämiesten maljapuheissa korostettiin asianomaisten maitten ystävällisiä suhteita Saksaan.

Itävallan ja Saksan välien huonontumisessa ja Italian "miedonnetussa" ystävyudessa Itävaltaa kohtaan voidaan nähdä luonnollinen syy yritykseen lähennellä Itävaltaa Tšekkoslovakiaan. Tätä lähentämistä ajavat erityisesti saksalaiset emigrantit Itävallassa. Näitten johtama on

^{x/} Venetsian tapaamisen jälkeen Wienissä puhuttiin vakavasti Schuschniggin erosta. Tiedettiin^{x/} jo että hänen seuraajakseen tulisi Wienin ylipormestari Schmitz.

viikkolehti "Der Christliche Ständestaat", jossa äskettäin oli huomiota herättävä kirjoitus "Die militärische Bedeutung der Achse Prag - Wien". Kirjoituksen johdosta takavarikoitiin tämä lehden numero, mutta takavarikko tuli, kuten miltei aina, niin myöhään että lehteä jo oli ehditty myydä suuri määrä. Kirjoituksen tekijä, "ein Militärpolitischer Mitarbeiter" tutki mitä mahdollisuuksia Itävallan ja Tšekkoslovakian sotilasliitto tarjoaisi näille maille Saksan hyökätessä heidän kimppuunsa ja tulee siihen tulokseen, että ainoastaan tällaisen yhteistoiminnan kautta nämä maat voisivat kestää niin kauan kunnes saisivat apua läntisiltä suurvalloilta. /Italiaa ei mainita/ Kirjoittaja sanoo m.m. "Der Annexion Österreichs durch eine Grossmacht würde aber unfehlbar auch das Ende der tschechoslowahischen Selbstständigkeit folgen." Kirjoituksen lopussa sanoo kirjoittaja: "Jeder Schlag, den Prag gegen Habsburg führt, wird zu einem Schlag gegen Prag selbst. Man wird binnen kurzem doch nur die Wahl haben zwischen einem verbündeten souveränen Oesterreich oder einem Oesterreich, das durch kurzsichtige Nachbarn zur Anlehnung an Grossmächte getrieben wird, vor denen es ohne Souveränität und Legitimität keinen zureichenden Schutz genießt."

Sain kuitenkin sen varman vaikutelman, että niissä piireissä, joitten vallassa Itävallan kohtalon määrääminen on, ei pienimmälläkään myötätunnolla ajatella

lähentymistä Tšekkoslovakiaan. Näissä piireissä on ensinnäkin siksi voimakas antibolshevistinen mieliala, että jo Tšekkoslovakian ja Venäjän läheneminen vieroittaa Itävallan Tšekkoslovakiasta. Toiseksi ei haluta kuitenkaan katkaista välejä Italian kanssa, joskaan Italiaan ei enää luoteta samassa määrin kuin ennen.

Itävalta, kuten Unkarikin, tulee edelleen kulkemaan Italian vanavedessä odottaen mitä MUSSOLINI armollisesti tahtoo näille maille suoda ja samaan aikaan Anschlussin mahdollisuus saa yhä uhkaavamman muodon.

